

Goran Milašinović

Lekari

■ Laguna ■

Copyright © 2015, Goran Milašinović
Copyright © ovog izdanja 2015, LAGUNA

BIBLIOTEKA
MERIDIJAN

Knjiga br. 52

Kupovinom knjige sa FSC oznakom
pomažete razvoj projekta odgovornog
korišćenja šumskih resursa širom sveta.

SW-COC-001767

© 1996 Forest Stewardship Council A.C.

Lekari

*Šta sve u sebi čovek može kriti.
A spolja slika anđeoska biti!*
(Viljem Šekspir, *Ravnom merom*)

Sadržaj

Anatom	11
Dva lica	35
Ekspert	55
Filatelista	75
Poruke	95
Prečice	117
Strah	143
Tajna	167
<i>O autoru</i>	193

Anatom

Sava Panić je stanovao na tavanu beogradskog Anatomskeg instituta u Ulici doktora Subotića. Bilo je još tavana po starim klinikama koje su pripadale Medicinskom fakultetu, taj na Anatomskom važio je za najbolji. Suv, zdrav, očuvanih greda. Akcija preuređenja tavana u stanove započela je krajem šezdesetih godina prošlog veka. Sa donjih spratova dovedena je voda, struje je već bilo. Tavan je izdelfen u šest jedinica od kojih je svaka imala jednu sobu, krovni prozor, toalet i česmu. Kupao se kako se ko snašao.

Za tavanskim stanovima vladala je jagma. Bilo je to besplatno rešenje najtežeg, stambenog pitanja. Dobilali su ih najčešće ostareli bolničari samci, spremačice bez porodice, večni studenti medicine koji su digli ruke od studiranja i zaposlili se kao sekretari na katedrama.

Nekad se na upražnjen stan čekalo godinama, dok prethodni stanar ne umre. Postojao je konkurs, neka poluzvanična komisija je delila rešenja. Ali bilo je tu i sumnjivih rabota i katkad bi se našao neko snalažljiv ko je dobijeni stan iznajmljivao drugima za solidne pare.

Sava je ličio na Vudija Alena. Krhko telo, poveća glava, slaba kosa. Naočare su mu pokrivale pola lica. Svih šest godina studiranja izdržavao se od male plate demonstratora na Katedri za anatomiju. Plata mu je pokrivala mesečnu autobusku kartu od rodnih Boljevacu u Sremu do Beograda i sitne troškove. Njegovi roditelji su bili siromašni paori, oni nisu imali ni za toliko.

Detinjstvo je proveo kao i druga deca na selu – malo u igri, malo na njivi. Razlikovao se po tome što je često bio zamišljen – slutio je da postoji život bolji od seoskog i želeo ga je za sebe. Samo nije znao kako to da ostvari.

Bio je jedan od najboljih đaka u Zemunskoj gimnaziji. Danju je učio lekcije do poslednjeg retka, noću maštao o gradu, asfaltu, osvetljenim ulicama. Pomislio je da će ga, ako završi medicinu i postane lekar, to odbaciti u visinu – dohvatiće snove rukama. Roditelji su se u početku pobunili. Ko će da im pomaže na zemlji? Zar od njih seljaka da se ispili lekar? Kasnije im je bilo i drago – dok je studirao sve više su ga štedeli.

Sava je rano ispoljio glavnu crtu svog karaktera: upornost da ostvari cilj koji je zacrtao. Uz to, bio je sklon

---

ćutnji i imao sposobnost da nakane drži u sebi. Bila je to odbrana od ismevanja – plašio se da ga neko ne onemogućí u ranoj fazi planiranja. Tako je bilo i na fakultetu; čim je otkrio da najbolji studenti dobijaju mogućnost da postanu demonstratori, što se i plaćalo, potrudio se da mu u indeksu ne bude nijedna druga ocena osim desetke.

Kad su ga na Anatomskom institutu zaposlili kao demonstratora, svi su ubrzo primetili Savine vrline, oštru pamet, vrednoću. Naročito je zapao za oko starom profesoru Gvozdenuviću, koji je bio gospodstven i odmeren – simbol nastavnika i autoriteta. On je cenio mlade saradnike koji izvršavaju zadatke bez pogovora i poštuju starije. Zato je Savu uzeo pod svoje i smatrao ga nekom vrstom ličnog asistenta. Dok su ostali demonstraturu na anatomiji odrađivali usput jer im je trebala ulaznica za posao na Internoj ili Hirurškoj klinici, Sava je otkrio da ga zanima baš nauka.

Nakon dve godine demonstratorskog staža mogao je da ostane i radi u Gvozdenuvićevom kabinetu koliko želi – dobio je ključ. Koristio je profesorov lični mikroskop. To je bila posebna privilegija, prilika koju je umeo da iskoristi – za vreme studija pošlo mu je za rukom da objavi nekoliko naučnih radova u domaćim medicinskim časopisima i jedan u važnom inostranom.

Kad je Sava diplomirao, profesor ga nije ostavio na cedi-lu – angažovao se da ga prime na Institut kao asisten-ta-pripravnika. Sava je tada blistao od sreće. Radio je osokoljeno, poletno, po hodnicima je zviždukao. Često se okretao da vidi da li ga neko prati, da mu ne bi ote-li ono što je ostvario. Shvatio je da je za njegove ciljeve anatomija jedina šansa, iglena ušica kroz koju je nekako mogao da se provuče. Za traženije klinike bilo je potreb-no imati vezu i roditelje drugačijeg porekla.

Dali su mu nove zadatke. Osim sa studentima, morao je da radi na pripremi leševa. Leševe skitnica, one sa Instituta za patologiju preko puta Anatomskog instituta, dovozila je milicija a Sava ih je noću prevezio na gvoz-denim kolicima. Leševi su prolazili proces pripreme, sazrevanja; mesecima su stajali u bazenu sa formalinom u podrumu Instituta. Posle su ih iznosili na prvi sprat, u vežbaonice, pred studente. Sava je bio zadužen da o svakoj fazi vodi računa. Smrad formalina iz leševa nije nestajao nikada, ali to mu nije predstavljalo problem.

Sava nikada nije žurio kući sa posla, kao većina dru-gih asistenata. Jutro ga je nekoliko puta zateklo u Gvoz-denovićevom kabinetu. Profesor bi ga grdio – kako može da spava u fotelji? I kako će da vodi vežbe studentima u izgužvanoj košulji? Onako sitan, povijene glave i dugog, nemirnog nosa, Sava mu je u tim trenucima ličio na miša.

Sava bi skrenuo pogled, bilo mu je neprijatno, ali on tu nije video nikakav problem. Bolje mu je bilo u

---

kabinetu, makar spavao u fotelji, nego u roditeljskoj kući gde jedva da je bilo dovoljno svetla za čitanje. A izgužvana košulja? Pa to mu je jedina.

Roditeljima je rekao da ga je ponela nauka – neće da bude seoski lekar. Želi da bude naučnik. Ne može da im objasni šta je to nauka. Ovi su već bili stari, a pored toga i propisno zbunjeni. Za njih se podrazumevalo da bi onaj ko završi medicinu trebalo da postane lekar. Pitali su ga je li on stvarno položio sve ispite i da li je zaista završio fakultet. Sava je ljutito odgovorio: „Jesam. I jesam lekar!“ Potom se okrenuo i otišao iz roditeljske kuće, ovog puta zauvek.

Otac i majka su slegnuli ramenima i pogledali u plafon. „Valjda je tako moralo da bude“, uzdahnula je majka. Otac se, odmahujući glavom, mašio za cigaru. „Ne valja to“, rekao je ženi. „Kad se paorski sin otisne u grad i zaboravi na poreklo, večno ostane da lebdi između dva sveta. Lekar na selu bio bi sigurnija, tvrđa stepenica.“

Savi su odavno zapali za oko tavanski stanovi na Institutu. Razmišljao je kako da se dočepa nekog od njih. Dve godine je čekao na povoljnu situaciju da to nekako provuče Gvozdenuiću kroz uši. Profesoru je bilo žao Savinog siromaštva, ali nije znao kako da mu pomogne. Kad je Sava to prvi put pomenuo, profesor se razbesneo: kako

mu pada na pamet, zar jedan mladi naučnik da se tako ponižava? Tavan nije za lekara. Sava je taktički oćutao i saćekao da proće mesec dana. Onda je pitanje ponovio.

Gvozdenović je razmislio: Sava uistinu drugaćije ne može da doće do stana. Onda je nevoljno počeo da se izokola raspituje. Bilo ga je sramota, osećao je da se tako i sam ponižava. Na kraju istrage otkriveno je da ključeve jednog praznog stana drži dalja rodbina onog kome je stan nekada dodeljen, a u drugi se niko nikada nije uselio. Sava je prećutao da on to zna već godinu dana.

Gvozdenović se tada zagrejao. Prvo je dobio saglasnost direktora Instituta, potom i dekana Medicinskog fakulteta. Formirana je komisija: dva nastavnika, jedan asistent. Komisija je konstatovala da je jedan od stanova na tavanu Anatomskog instituta nekorišćen i dodelila ga Savi.

Međutim, pojavio se vlasnik stana, neko mu je dojavio. Bio je to kadaver-radnik sa susedne Patologije, pomoćnik obducenta. Rućerde su mu visile do kolena. Stan je dobio pre tri godine, a ćekao je deset i imao je papire. On se u mećuvremenu penzionisao i otišao da živi u rodnom selu Barajevu – ali kakve to ima veze!? Sa onim što je njegovo može da radi šta hoće. Niko mu to pravo ne može oduzeti. Pretio je, vikao: zna on dobro ko je zamesio kašu, lićno će se obraćunati sa Gvozdenovićem i onim njegovim potrćkom.

Sindikata je stao na stranu radnika sa Patologije, ali budući da je komisija raspolagala ćinjenićnim stanjem,

---

spor je na kraju okončan u Savinu korist. Sava se dva meseca nije uselio u stan. Prve godine je spavao sa jednim otvorenim okom. Plašio se da bukadžija ne bane i raspori ga jednim potezom, od grla do malog trbuha – to mu je bila struka. Odahnuo je tek treće godine; stigla je vest da je onaj iznenada doživeo moždani udar i umro.

Sve se sleglo, život na Anatomskom institutu vratio se u kolotečinu. Neprijatne okolnosti oko Savinog useljenja na tavan dugo nisu bile zaboravljene. Neke kolege su ga gledale sa sažaljenjem, a drugi su govorili da tu sažaljenju mesta nema. Navodno, Sava je mogao da priušti sebi da živi kao podstanar, ali je hteo da živi besplatno i sam je sve lukavo izrežirao.

Savu nije ometalo to što ga kolege posmatraju sa podozrenjem, već se bio navikao. A kada je bila reč o siromaštvu, ovo sada nije se moglo ni porediti sa onim u kom je ranije živeo.

Savin život se promenio iz temelja – izvukao se iz sela, imao je nešto svoje, i to na kakvom mestu, odmah pored posla. Bio je srećan, budio se radostan kao u najboljem hotelskom apartmanu. Češljao se pred ogledalom iznad česme, peglao košulju. Uveče je često prekidao čitanje i kružio pogledom po stanu. Osećaj sigurnosti mu je san činio lakim.

Sada mu je ostajala cela plata. Mogao je da troši, da se opusti, ode u bioskop i da nešto ostavlja na stranu

– u kutiju od patika sa dvostrukim dnom. Hranio se u studentskoj menzi u dekanatu. Kad baš preteraju sa pasuljem i škembićima, onda na Veterinarskom, tamo je bilo i mesa. Tuširao se noću u praznom, prostranom kabinetu starog profesora. Kad bi Gvozdenović ujutro gundao zbog nereda, Sava je odlazio u fiskulturnu salu – popularni „Jarac“ kod Očne klinike.

Sava je počeo da se kući. Na Kalenić pijaci kupio je beržeru i stojeću lampu sa abažurum od žutog somota. Narednog meseca nabavio je ćilim, isto sa pijace. Potom televizor, njega je kupio u radnji. Majstor sa Instituta napravio mu je za male pare od raznih ostataka drvenu policu za knjige.

Savin život nije se kretao kao kod drugih kolega, po horizontalnoj liniji – posao, kuća, putovanje automobilom u inostranstvo za vreme godišnjeg odmora, nego po vertikalni – gore, dole, niz stepenice, uz stepenice, između dva sprata koja su delila radno mesto i stan na tavanu. Jednom mu je neko rekao da je i Kant u Kenigzbergu živeo na sličan način. Bilo je to zajedljivo, ali Sava nije primetio. Njemu se baš svidelo.

Na naučnom planu je briljirao: uporan rad koji ga je krasio od mladosti bio je sada krunisan novim uspesima. Za doktorsku tezu izabrao je retku, do tada nedovoljno izučenu anomaliju srca. Ispostavilo se da su rezultati vanse-rijski. Sava je kasnije citiran u većini svetskih udžbenika.

To se odmah pročulo. Pojavila se zavist, neke kolege su počele da ga otvoreno mrze. „Pravi se potuljen, a ovamo zapucao u visine. Taj će još jednog dana da nam zasedne na mesto direktora!“, govorili su.

Sava se u to vreme promenio – usporio je korak, podigao glavu. Želeo je da se i spolja vidi da je postao naučnik svetskog glasa. Želeo je da mu se to prizna. Diskutovao je sa kolegama o stručnim temama neprikosnoveno, malo nadmeno. To je radio namerno ne bi li kod njih izazvao napad besa. Oduvek su ga potcenjivali, sad neka se malo zapitaju.

Bio je svestan da nije u stanju da ih pomeri jer su odavno bili ušančeni u Beogradu, uživali u opuštenom životu, udobnosti. Ali kada je reč o nauci, tu je mogao da im naudi i želeo je da osete ogorčenje i zavist. Kolege su mu se osvetile, prozvale ga čudakom, zaluđenikom, institutskim pacovom. Njemu to nije bilo važno – znao je da su oni ti koji se nerviraju.

Sava je 1980. napunio trideset osam godina. Naredne godine očekivala ga je vanredna profesura. Pisao je rad za radom, manijački secirao, pa mu je vid progresivno slabio zbog mikroskopa. Kad nije pisao, čitao je stručne članke, dobijao nove ideje. Bio mu je kratak dan. Kretao se zacrtanim putem, nije jasno video kraj tog puta i nije znao šta to još ima da ostvari, ali je bio siguran da za njega ne postoji ništa bolje. Spoljni život i svetski događaji nisu ga zanimali. Televiziju je gledao samo kada je bio umoran od napornog rada.

Komšije na tavanu, koje su ga otpočетка doživljavale kao uljeza, još više su se od njega distancirale – šta se meša u njihovu sirotinju, kad je toliko značajan?

Za lepog vremena Sava je izlazio da puši i da se šeta između klinika oko fakulteta. Tu je nalazio mir. Nekoliko izleta do centra grada pamtio je kao boravak u košnici: užasna buka, besposlena svetina, metež. Među bolničkim zgradama, naniže i naviše od njegovog Instituta, bilo je drugačije – tu se Sava osećao kao oksfordski profesor, svoj na svome.

Razmišljao je zbog čega ga je nauka toliko zaokupila? I kako ona može da ispuni nečiji život – u njegovom slučaju da ga zameni?

Reč je o otkrivanju tajne, zaključio je. Sa naukom otkriva nepoznat svet, zagonetke prirode. Putuje ka očekivanom rezultatu, pun neizvesnosti i uzbuđenja. Na kraju, kad uspe, oseća se kao moreplovac koji prvi put staje na novootkriveno tlo.

Voli kad mu objave rad, to podiže cenu. Svakom treba podsticaj, da ga drugi uvažavaju. Ime u publikaciji slatka je zabluda da nisi anonimn, da si iskoračio u prvi red.

Ali u dubini duše on dobro zna da je uspešan naučnik isto što i pesnik. Sve je to parada u uskim, ezoteričnim krugovima. Na ulici ga niko neće prepoznati, diviti mu se, taman da jednog dana u svetskoj literaturi neku anomaliju nazovu po njemu.

Iz šetnje se Sava vraćao u stan na tavanu gord, još više siguran u sebe. Imao je vlastitu filozofiju, svoj *credo* života. Ujutro bi prionuo na rad sa dvostrukom energijom. Leteo bi niz stepenice sa tavana do studentskih vežbaonica lak kao plućna alveola.

Sava nikada nije postao direktor Instituta. Možda je to pozeleo, možda nije, ali bio je svestan da su za to potrebne velike igre, krupni ulози, drugi argumenti. Ostao je privržen nauci, svom polju uspeha.

U to vreme počeo je više da razmišlja o devojkama. Tokom studija imao je jednu vezu koja je trajala oko godinu dana, ali se završila neuspešno. Devojka je stalno prigovarala Savi što su mu knjige i ispiti važniji od zabavljanja i na kraju ga ostavila. Sada je bilo drugačije, Sava se na radnom mestu osećao sigurnije, nije se više plašio potcenjivanja, guranja u stranu.

Tada se na Institutu pojavila nova studentkinja. Zvala se Emilija i bila je jedinica iz dobrostojeće beogradske porodice. To Sava nije znao kad ju je prvi put video kako ulazi u vežbaonicu. Znao je samo to da je odavno čeka, u poslednje vreme nestrpljivo. Da nije želeo da priđe desetinama drugih devojaka dok se nije pojavila baš ona, uplašena plavuša anđeoskog lica.

U prvom trenutku se smeo, zastao, potom se brzo snašao i završio predavanje. Spolja se nije videlo da mu je mašta zaigrala. Te večeri na tavanu čitao je isti pasus desetak puta, san mu nije dolazio na oči. Sutradan je proverio spiskove studenata, našao je ko vodi vežbe grupi u kojoj je bilo Emilijino ime, i uklopio se u raspored.

Emilija je na prvoj vežbi pala u nesvest, morali su da je iznesu. Formalin joj je štupao nos, oči i kožu. Sava ju je odveo do Gvozdenuvićevog kabineta, mokrim peškirom brisao joj je čelo, uzdrhtale ruke. Profesor je u to vreme bio u penziji, vraćao je na Institut samo na dva, tri sata pa je kabinet bio prazan. Sava nije znao šta govori Emiliji, kako je teši. Jedino čega je bio svestan bilo je da joj je blizu.

Znao je da je reč o strahu. Osetljivi se plaše kontakta sa leševima – takva je medicina. Znao je i da će to proći i da naredni put Emilija neće pasti u nesvest. Ova šansa je jedinstvena, pomislio je, nikada više neće imati priliku da joj pride.

Emiliji je uskoro bilo bolje, otvorila je oči i ugledala Savu. Bila je zbunjena, ništa joj nije bilo jasno. U trenutku joj je postalo neprijatno, ustuknula je, mašila se za džep da izvuče maramicu. Kasnije tog dana Sava je imao pred očima neobičnu sliku: glumica je sišla sa bioskopskog platna i sela mu u krilo.

Trebalo mu je šest meseci, do kraja vežbi iz anatomije, da pride Emiliji i nešto joj kaže. Da to bude malo, ali da znači mnogo. Do tada se trudio da bude prisutan na

---

svakom mestu gde je imala studentske obaveze, ali ju je posmatrao iz prikrajka. Plašio se da ne otkrije kako gleda sa visine, da je nadmena, ohola.

Kad se završio semestar, konačno se odvažio: predložio joj je privatne časove – besplatne, razume se. Sačekao ju je jednog dana na vratima Instituta, pozvao u stranu i rekao da zna da su latinski nazivi nerava i koštanih šupljina dugački kao creva. Bio je uzbuđen. Emilija to nije primetila. Mislila je na ispit, mučila se sa učenjem. Nije odmah pristala, ali Sava je bio uporan.

Tako su se bolje upoznali i zbližili. Bilo je leto, vreme godišnjih odmora. Radili su u Gvozdenućevom kabinetu, Savi ni na kraj pameti nije bilo da joj predloži da uče u njegovom stanu. Nije bio siguran sme li da joj se poveri, otkrije se do kraja. Da li bi ga odbacila zbog tavana?

Emilija je mislila samo na anatomiju, nije primećivala da se Sava već odavno zaljubio u nju, da mu zbog toga tokom časa povremeno misli odlutaju kao da je anatomija cvetna livada. Posao je završen uspešno, Emilija je položila ispit. Mesec dana posle ispita počeli su da se zabavljaju. Sava je mislio da će mu srce iskočiti iz grudi od sreće. Eto šta je sve bila u stanju da mu done-se anatomija.

Odjednom je počeo da vodi računa o svom izgledu. Ono malo kose što mu je preostalo terao je mokrim češljem unazad. Kupio je iste patike i farmerke kao što je imao

njegov omiljeni glumac Vudi Alen. Emilija je govorila da joj se to dopada, a u stvari, bilo joj je gotovo svejedno. Sviđalo joj se što je Sava bio drugačiji. Nesnađen u vremenu, otporan na izazove dobrog života. Posvećen poslu do poslednjeg atoma, a bez velikih očekivanja.

Za rođendan mu je poklonila belu pudlicu, da mu pravi društvo u šetnji. Usput, i da se malo profini. Sava je bio u čudu – zar kuće na tavanu? Kako to da objasni komšijama? Ali je prihvatio. Da je Emilija tada tražila od njega da u ime ljubavi spava na krovu Instituta, on bi čitave noći mesečario, samo da nju ne izgubi.

Savina i Emilijina veza se protegla tokom celokupnog njenog studiranja. Bilo je još veza nastavnika i studentkinja, ali njih dvoje su izazivali najviše pažnje i ogovaranja. Najčešća nedoumica bila je zbog čega Emilija, atraktivna devojka iz dobre kuće, nikako ne odustaje od za glavu nižeg, dve generacije starijeg, smešnog naučnika. Sava je naslućivao odjeke zluradih komentara. Povremeno je imao izlive ljubomore; oko Emilije su se vrteli zgodni mladići njenih godina. I sam se pitao čime ju je privukao, zbog čega ga je Emilija zavolela.

Delimičan odgovor dobio je prilikom prvog susreta sa njenim roditeljima, u stanu na Vračaru. Bilo je to nekoliko dana nakon što je Emilija diplomirala. Stan je imao najmanje dvesta pedeset kvadrata. Zgrada je bila predratna, očuvana fasada privlačila je poglede prolaznika.

Svi su bili dobro pripremljeni, Emilija je upozorila roditelje na moguća nezgodna pitanja. Sava je te večeri

---

izigravao nonšalantnog intelektualca. Emilijin otac je bio direktor banke, gustih obrva, prodornog pogleda. Majka se držala kao dama. Sava je konstatovao da je Emilijina majka mlađa od oca oko petnaest godina i to mu je ulilo sigurnost. Ostatak večeri nije ih više gledao ispod oka.

Tokom večere Emilijini roditelji nisu odoleli da više puta naglase svoje bolne tačke. Za oca su to bile pare. Majka je mrzela komuniste. Oni su im oduzeli ovu kuću koja je nekada u potpunosti bila njihova. Porodica je ponižena. Sava se pitao kako stan od dvesta pedeset kvadrata može da bude poniženje. Zamalo je to i izrekao, ali ga je na vreme zaustavio Emilijin prekoran pogled.

Sava je osetio da je atmosfera u kući napeta, puna očekivanja. Neko je tu postavio visoke standarde, nedostaje sloboda. Video je da Emilija uglavnom odsutno čuti i tiho se nervira. Zaključio je da je ona, u stvari, sa njim pobegla iz roditeljske kuće. On nije postavljao nikakve zahteve, standarde, nedostižne ciljeve.

Do venčanja su prošle još dve godine. Toliko je bilo potrebno Emiliji da roditeljima iz glave izbaci ideju da će je razdvojiti od Save. Bilo je tim povodom žestokih svađa. Nakon venčanja Emilijin otac je skoro naredio da Sava odmah pređe kod njih, da se mladenci ne bi potucali po podstanarskim stanovima. Želeo je da viđa unuča svakog dana. Emiliji se ta ideja nikako nije dopadala, ali bile su devedesete, rat, sankcije i kriza i nisu imali drugo rešenje.

Smestili su se u deo stana u kojem je nekada stanovala posluga. Sava je prvi put imao pravo kupatilo, u njega se ulazilo iz spavaće sobe. Voleo je da se ujutro probudi i stane bos na topli parket. Tada mu je srce poigravalo od miline.

Potom bi pre doručka, dok supruga ne ustane, izvodio pudlicu u šetnju. Zavoleo je vračarske ulice. Po njima su nekada šetala gospoda – mislio je. Pred muzejom na uglu Proleterskih brigada i Prote Mateje zastajao je najduže. Posmatrao je zgradu i mislio koliko je u njoj divnih naučnih intriga. Tada bi duboko uzdahnuo – eh, taj Tesla!

Sava je u to vreme bio raspoložen, zadovoljan. Od jutra do večeri provodio je vreme na Institutu, ali sada je radio sa srećnom pomišlju na povratak u stan u lepom delu grada. Njegovi nekadašnji snovi nikada nisu dopirali ni izbliza do svega toga.

Emilija se zaposlila na Neurološkoj klinici, u zgradi najbližoj Anatomiji. Nakon posla je svraćala do Save, čekala ga, želela je da se kući vrate zajedno. Kada je ostajala nasamo sa roditeljima, oni su joj uvek prigovarali kako je mogla da nađe nekog boljeg za muža. Kada je Sava bio prisutan, uglavnom su se suzdržavali i ćutali.

Prošle su tri godine, Emilija nikako nije uspevala da zatrudni. Nekoliko puta su njeni roditelji pitali Savu koliko on, u stvari, ima godina i da li se nekada bavio

---

sportom. Bilo je to provokativno i zajedljivo, Sava nije mogao a da ne oseti. Napetost je rešila Emilija, samoinicijativno je otišla na pregled. Ginekolog je rekao da ne može da joj pomogne. U kući je nastupio muk kao da je došla neka propast. Bilo je bolje dok je Sava bio sumnjiv.

Emilija je prećutala roditeljima da je na četvrtoj godini studija ostala trudna sa Savom i tajno abortirala. Savi je još ranije zabranila da o tome ikome zucne. Sada su oboje znali odgovor. Sava ju je tešio – ko zna, možda jednog dana...

Emilijini roditelji su od tada osećali tihi bes koji su usmerili prema Savi. Tast mu je jednom rekao da ima visok pritisak i da od zeta nema nikakve koristi. Da li je on uopšte lekar? Savi je malo proradio nerv. Ipak se suzdržao i mirnim tonom mu objasnio da anatom jeste lekar, ali da njemu treba kardiolog. Da mu je potreban neurolog, pomogla bi mu Emilija. I? Šta tu nije jasno?

Emilijinom ocu je sve bilo jasno. Samo, nikad nije voleo zeta. Ni Emilijina majka nije ostajala dužna. Kad bi za retkim zajedničkim ručkovima Sava počeo glasno da žvaće, toliko glasno da bi i kuće načulilo uši, kolutala je očima, nakašljavala se, streljala pogledom ćerku.

Nastupio je mučni period. U želji da smanji tenzije, Sava je nekoliko puta ostao da prespava u tavanskom stanu na Institutu. Ionako su komšije rovarile i govorile da on tamo navraća samo preko dana. Emilija je molila oca da joj kupi stan na drugom mestu, da se ona i Sava ise. On je to mogao, ali je odbio iz principa. Mislio je

da će tako Sava sam zaključiti da je višak u kući i da bi trebalo zauvek da ode.

Sava nije razumeo zbog čega su se Emilijini roditelji toliko okomili na njega. Radi po ceo dan, nečujan je, malo jede – zašto im ne odgovara? Nije lepotan, ali ima druge vrednosti. On i Emilija se vole – zar to ne bi trebalo da bude najvažnije?

Jednom prilikom došlo je do velike svađe. Roditelji su prigovarali Emiliji što je i na poslu pasivna, ne angažuje se ni da magistrira a dospela je skoro do četrdesete. Kad već nema decu, zbog čega se ne posveti karijeri? Sava, potomak nepismenih roditelja, u njenim godinama je već bio profesor – muka im je i pri samoj pomisli na tu neprirodnu i nepravednu činjenicu.

Emilija je te večeri urlala, Sava je nikada nije video tako nervoznu. Rekla im je da joj je prekipelo, da će otići iz njihovog stana i neka je već jednom puste na miru. Naterali su je da studira medicinu, ona to nije želela. Hoće da živi svoj život. Dokle misle da se mešaju u njene odluke?

Iselili su se narednog vikenda, Sava nije uspeo da je obuzda. Prešli su u Savin tavanski stan, Emilija je ponela samo manji kofer. Znala je da u jednu sobu ne mogu da stanu kuće i njih dvoje. Čim je ušla, bes prema roditeljima zamenila je mržnjom prema Savinom skromnom prostoru. Već te prve noći, pred očima su joj se ukazali Boljevci.

Tamo je otišla samo dvaput, na sahrane Savinih roditelja, ali beda sa kojom se suočila u njegovoj rodnoj kući potresla ju je od glave do pete. Sada je imala mučne paralele – u tavanskom stanu osećala se kao usred one seljačke kuće. Drhtala je od nesnosne teskobe, jezivog nemira i gorčine.

Nekada, u studentsko vreme, Savin stan je za nju bio zabava – otkriće drugačijeg sveta od onog u kojem je odrasla i živela. Uostalom, bilo joj je svejedno na kom mestu sede, na kojem krevetu vode ljubav. Ali sad kad je to trebalo da bude njen dom, sve je bilo drugačije. Osećala je da je prevarena. Odjednom, Sava više nije bio zanimljivi čudak sa šarmom otkačenog naučnika; bio je porazna realnost koja joj se nikako nije dopadala.

Sava je video da je Emilija potištena i ćutljiva. Pomislio je da je to zbog roditelja. Neće da im se javi iz inata, ali pati zbog toga. Težio ju je najbolje što je umeo. „Treba na ovo gledati vedrim očima“, govorio joj je. Konačno su sasvim sami. I baš je dobro što je stan mali: ljubav u skućenom prostoru jače greje, a sreća se ne meri komforom. Kad dođu bolja vremena uzeće kredit, kupiće veći stan. Život čine epizode. Proći će i ova.

Ništa nije vredelo, Emilija je bila sve očajnija, povlačila se u sebe. Sava je osećao da se ohladila. Odbijala je intimnosti, izgovarala se umorom i glavoboljama. Sve češće je samovala u parku kod Narodne biblioteke. Tada su je mučila pitanja na koja nije bilo odgovora.

Sava je Emilijine promene doživljavao teško, ali nije mogao potpuno da je razume – njemu tavanski stan nije smetao. Krišom je i dalje odlazio da ruča u studentskoj menzi u dekanatu. On je to mesto voleo, njoj nije smeo ni da ga pomene. Težio se idejom da će Emilija jednog dana, ipak, morati da se navikne. Taj dan nikako nije dolazio.

Posle godinu dana Emilija ga je prvi put prevarila. Zrele godine su je učinile još privlačnijom. Jedan od kolega sa njene klinike odavno joj se udvarao. Sava je tada bio na nekom kongresu u inostranstvu. Kolega je bio uporan, važio je za zavodnika. Emilija je prihvatila.

Nakon te noći kolega se zagrejao. Emilija je želela samo mali, probni beg sa tavana. Sastali su se ukupno dva puta. Nije imala grižu savesti. Znala je da bi se Sava, ako bi mu priznala, malo naljutio, ali bi joj oprostio i sve bi bilo po starom. Ali Emilija nije želela da sve bude isto, ona više nije mogla da živi na tavanu iznad leševa. Siromaštvo jedne sobe za nju je bilo isto kao da je nasmrt obolela. Želela je da je sve drugačije. I više nije volela Savu.

Druga prevara usledila je nakon šest meseci, ovog puta sa trajnim posledicama. Radilo se o sinu jedne pacijentkinje, koji je bio pet godina mlađi od Emilije. Neoženjen, elegantan, službenik Ministarstva spoljnih poslova. Predložio je doktorki da izađu na piće u znak zahvalnosti. Ispostavilo se da su zahvaljivanja još iste

---

večeri u njegovom stanu stigla do intime. Intima se nije završila pre zore narednog dana.

Tog dana Sava nije bio na putu, Emilija mu je ujutro rekla da je prespavala kod roditelja; u to vreme su se bili pomirili. U narednom periodu, prazan krevet je čekao Savu skoro svakog drugog dana. Emilija se u to vreme malo oraspoložila, nije ga više onako ćutke optuživala. Prijatnost iz preljubničke veze prenosila se nesvesno i u komunikaciju između njih dvoje. Sava je zaključio da je sve vreme bio u pravu – čim je Emilija popravila odnose sa roditeljima, i između njih dvoje vratila se ravnoteža.

Nakon tri meseca Emiliji su naglo prestale menstruacije. Pomislila je da je to zbog godina. Međutim, čekalo ju je iznenađenje – bila je trudna. Na ultrazvuku su se već videli pokreti buduće bebe. Nekoliko dana Emilija nije znala da li je srećna ili tužna. Na kraju je rešila da ostavi Savu i ode u drugi život. Ovaj dosadašnji bio je vrtlog zabluda, zaključila je. Ona može da ima decu a Sava je prevara. Sutradan mu je napisala cedulju, pomilovala pudlicu i otišla.

Kad je video oprostajnu poruku, Sava je bio skamenjen, nije mogao da veruje očima. Pretrčao je razdaljinu do Neurološke klinike za manje od pola minuta. Emilija ga je odvela u stranu, malo je plakala, malo pričala. Nije negirala, ali nije mu rekla baš sve. Sava nije znao šta da radi. Poželeo je da je zagrlji, pomiluje po kosi, da joj istog časa sve oprost. Da je odvede u njihov tavanski stan, da odmah vode ljubav. Ali ruke nisu htele da se podignu.

I on se, kao i Emilija, osećao prevarenim. Uz to, prevaren od života i od snova.

Stajao je ispred Emilije kao ukopan, bez volje, bez krvi i života. Utom je neko naišao, ona je to iskoristila i uputila mu poslednji pogled, pun neodređene neprijatnosti i želje da se susret što pre završi. Okrenula se na petama i brže-bolje otišla.

Sava se jedva nekako oteturao do tavana i legao na krevet. Kroz otvoren prozor na plafonu videlo se nebo, bilo je prazno. Savina duša bila je neuporedivo praznija.

Punu istinu je saznao tek posle tri meseca, posredstvom nekog od kolega. Emilija je dala otkaz na klinici kad trudnoća više nije mogla da se prikrije. Razvod je prethodno uređen preko advokata, Emilija i on se nisu ni videli. Njen novi muž, diplomata, postao je tog leta ambasador u nekoj afričkoj državi. Tamo se i porodila. Sava je bolno predosećao da je ona sada srećna. Da se više nikada neće vratiti ni njemu ni medicini.

Jedva se oporavio. Trebalo mu je skoro godinu dana pa da u okularima mikroskopa ne vidi svoju bivšu suprugu, da se izbori da sam sebi prizna da je zauvek prošla jedna velika iluzija. Imao je ozbiljne sumnje u to gde je pogrešio i šta nije razumeo.

Možda je i bolje što nema nikakve vesti o Emiliji. Vreme će istopiti ljubav, mučnu prazninu, potrebu za ženom za koju je verovao da ga voli. A možda je ona za

---

njega bila nezasluženi dar, nedostižna sreća – pa kad je dar bio nezaslužen, normalno je i da ga je izgubio. To je, valjda, neka viša pravda. Nije trebalo da poveruje da će ljubav pomiriti njihove razlike.

Za tih godinu dana ostario je kao da je prošla čitava decenija. Onda se nekako vratio u kolosek. Od tada je na Emiliju mislio samo u iskrama. I dalje je radio neumorno, predavao, učestvovao na kongresima. Bio je i ostao najcitiraniji autor u istoriji instituta na kom je bio zaposlen.

I dalje stanuje na tavanu. Košulju i pantalone ne menja po mesec dana. Svako popodne šeta belu pudlicu. Kuće je ostarilo, jedva se kreće. I Savi odgovara kad oboje malo zastanu da se nadišu vazduha.

Tokom šetnje priseća se svojih početaka. Tada se osećao kao skakač u vodu, u glavi su mu bile samo visine u koje će se vinuti. A sada oseća koliko je hladna voda u koju se pada na kraju skoka. Bio je zanesenjak, uspeo je kao naučnik, ali kada je želeo i drugo – da ima lepu ženu, porodicu i dom – ispostavilo se da su za njega ipak postojale granice.

U poslednje vreme se promenio: zamenio je bravu na vratima kabineta da onemogući pristup mladim asistentima. Grčevito se uhvatio za anatomiju. Radi više nego kada je bio mlad, do bezumlja. Odlučio je da nikada ne ode u penziju. Ako ga jednog dana budu oterali pravnim

merama, silaziće noću iz tavanskog stana do leševa da tajno secira. Pisaće naučne radove dok mu se ruka ne ukoči. Nema nameru da prepusti nauku nikom drugom do poslednjeg otkucaja sopstvenog srca.

Kolege ga ne diraju. Neki ga žale zbog bračnog kraha. Drugi ga se klone dok natmuren ide hodnicima pričajući nešto sebi u bradu. Za nekoliko generacija studenata medicine Sava Panić je ostao primer zaluđenog naučnika, jedini profesor Medicinskog fakulteta koji je stanar institutskog tavanskog stana.